

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS
2005 m. balandžio 28 d.*

Byloje C-104/03

dėl *Gerechtshof te Amsterdam* (Nyderlandai) 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2003 m. kovo 6 d., pagal 1971 m. birželio 3 d. Protokolą dėl Teisingumo Teismo įgaliojimų aiškinti 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

St. Paul Dairy Industries NV

prieš

Unibel Exser BVBA,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas P. Jann (pranešėjas), teisėjai N. Colneric, J. N. Cunha Rodrigues, M. Ilešič ir E. Levits,

generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer,
posėdžio sekretorė M.-F. Contet, vyriausioji administratorė,

* Proceso kalba: olandų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. liepos 14 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *St. Paul Dairy Industries NV*, atstovaujamos advokato R. M. A. Lensen,
- *Unibel Exser BVBA*, atstovaujamos advokato I. P. de Groot,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos R. Wagner,
- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos K. Manji, padedamo *barrister* T. Ward,
- Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos E. Manhaeve ir A. M. Rouchaud-Joët,

susipažinęs su 2004 m. rugsėjo 9 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- ¹ Prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra susijęs su 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose

vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32), iš dalies pakeistos 1978 m. spalio 9 d. Konvencija dėl Danijos Karalystės, Airijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prisijungimo (OL L 304, p. 1, ir – pakeistas tekstas – p. 77), 1982 m. spalio 25 d. Konvencija dėl Graikijos Respublikos prisijungimo (OL L 388, p. 1), 1989 m. gegužės 26 d. Konvencija dėl Ispanijos Karalystės ir Portugalijos Respublikos prisijungimo (OL L 285, p. 1) ir 1996 m. lapkričio 29 d. Konvencija dėl Austrijos Respublikos, Suomijos Respublikos ir Švedijos Karalystės prisijungimo (OL C 15, 1997, p. 1, toliau – Konvencija), 24 straipsnio išaiškinimu.

- 2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant ginčą tarp Belgijoje įsteigtų bendrovių *St. Paul Dairy Industries NV* (toliau – *St. Paul Dairy*) ir *Unibel Exser BVBA* (toliau – *Unibel*) dėl Nyderlanduose gyvenančio liudytojo apklausos.

Teisinis pagrindas

Konvencija

- 3 Konvencijos 24 straipsnis nustato:

„Į vienos iš Susitariančiųjų Valstybių teismus galima kreiptis dėl tokių laikinųjų ir apsaugos priemonių, kurias numato tos valstybės teisė, netgi tokiu atveju, kai pagal šią Konvenciją ieškinio dalyko jurisdikcija priklauso kitos Susitariančiosios Valstybės teismams.“

Nacionalinės teisės aktai

- 4 Nyderlandų civilinio proceso kodekso (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvorderin, toliau – NCPK) 186 straipsnio 1 dalis numato, kad tais atvejais, kai teisės aktai leidžia liudytojų parodymus, suinteresuotojo asmens prašymu teismas gali nurodyti atlikti išankstinę liudytojų apklausą prieš pradėdant bylą.

Pagrindinis ginčas ir prejudiciniai klausimai

- 5 *Unibel* prašymu 2002 m. balandžio 23 d. nutartimi *Rechtbank te Haarlem* (Nyderlandai) nurodė atlikti išankstinę Nyderlanduose gyvenančio liudytojo apklausą.
- 6 *St. Paul Dairy* pateikė apeliacinį skundą dėl šios nutarties *Gerechtshof te Amsterdam*, tvirtindama, kad *Unibel* pateikto prašymo nagrinėjimas nepriklausė Nyderlandų teismo jurisdikcijai.
- 7 Dėl ginčo tarp *Unibel* ir *St. Paul Dairy* esmės nutartyje nurodoma, kad neginčijama, jog abi šalys yra įsteigtos Belgijoje, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamą teisinį santykį reglamentuoja Belgijos teisė, kad ieškinio dalykas priklauso Belgijos teismo jurisdikcijai ir kad Nyderlanduose arba Belgijoje nebuvo pareikštas ieškinys su tuo pačiu dalyku.

- 8 Tokiomis aplinkybėmis *Gerechtshof te Amsterdam* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar (NCPK) 186 ir paskesniuose straipsniuose numatyta „liudytojų apklausos prieš pradėdant bylą“ procedūra patenka į Briuselio konvencijos taikymo sritį, atsižvelgiant į tai, kad remiantis minėtais straipsniais šia procedūra siekiama atlikti liudytojų apklausą kuo greičiau, įvykus faktinėms aplinkybėms, išvengti įrodymų išnykimo, o ypač suteikti galimybę kiekvienai būsima civiline byla suinteresuotajai šaliai – t. y. asmenims, ketinantiems pareikšti ieškinį ar manantiems, kad jiems gali būti pareikštas ieškinys, arba tretiesiems asmenims, turintiems kitokį interesą byloje – gauti išankstinius paaiškinimus apie faktines aplinkybes (su kuriomis ji galbūt dar tiksliai nesusipažinusi) tam, kad ji galėtų geriau įvertinti savo padėtį ir, be kita ko, sužinoti, kam turi būti pareikštas ieškinys?

2. Į pirmąjį klausimą atsakius teigiamai, ar tai yra priemonė Briuselio konvencijos 24 straipsnio prasme?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 9 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo užduotais klausimais, kurie nagrinėtini kartu, iš esmės siekiama sužinoti, ar prašymas nurodyti apklausti liudytoją prieš pradėdant pagrindinį procesą, kurio tikslas – pareiškėjui suteikti galimybę įvertinti galimo ieškinio tinkamumą, patenka į Konvencijos taikymo sritį kaip laikinoji ir apsaugos priemonė šios Konvencijos 24 straipsnio prasme.

- 10 Pirmiausia primintina, jog siekiant, kad būtų paskirtos laikinosios ir apsaugos priemonės, Konvencijos 24 straipsniu galima remtis tik tose srityse, kurios patenka į Konvencijos taikymo sritį *ratione materiae*, kuri apibrėžta šios Konvencijos 1 straipsnyje (1979 m. kovo 27 d. Sprendimo *De Cavel*, 143/78, Rink. p. 1055, 9 punktas; 1982 m. kovo 31 d. Sprendimo *C. H. W.*, 25/81, Rink. p. 1189, 12 punktas ir 1998 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Van Uden*, C-391/95, Rink. p. I-7091, 30 punktas). Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimas pateikęs teismas turi išnagrinėti, ar ši sąlyga yra įvykdyta pagrindinėje byloje.
- 11 Konvencijos 24 straipsnis leidžia Susitariančiųjų Valstybių teismui priimti sprendimą dėl prašymo taikyti laikinąsias ir apsaugos priemones, nors ieškinio dalykas nepriklauso jo jurisdikcijai. Taigi ši nuostata numato išimtį iš Konvencija nustatytos jurisdikcijos sistemos, todėl turi būti aiškinama siaurai.
- 12 Konvencijos 24 straipsnyje numatyto nukrypimu nuo jurisdikcijos taisyklės siekiama išvengti žalos, kuri gali atsirasti šalims dėl kiekvienam tarptautiniam procesui būdingų ilgų terminų.
- 13 Remiantis šiuo tikslu „laikinosiomis ir apsaugos priemonėmis“ Konvencijos 24 straipsnio prasme turi būti laikomos priemonės, kuriomis Konvencijos taikymo sričiai priklausančiose situacijose siekiama išsaugoti faktinę arba teisinę situaciją tam, kad būtų apsaugotos teisės, kurias, beje, prašoma pripažinti teisme, kurio jurisdikcijai priklauso ieškinio dalykas (1992 m. kovo 26 d. Sprendimo *Reichert ir Kockler*, C-261/90, Rink. p. I-2149, 34 punktas ir minėto sprendimo *Van Uden* 37 punktas).

- 14 Tam, kad paskirtų tokias priemones, teismas turi būti ypač apdairus ir išsamiai susipažinęs su konkrečiomis aplinkybėmis, kuriomis priemonė bus taikoma. Apskritai kalbant, jis turi nustatyti visas priemonės taikymo sąlygas, kurios užtikrins jos laikiną arba apsaugos pobūdį (1980 m. gegužės 21 d. Sprendimo *Denilauler*; 125/79, Rink. p. 1553, 15 punktas ir minėto sprendimo *Van Uden* 38 punktas).
- 15 Pagrindinėje byloje prašomos priemonės, t. y. Susitariančioje Valstybėje gyvenančio liudytojo apklausos šios valstybės teisme, tikslas yra nustatyti faktines aplinkybes, nuo kurių gali priklausyti būsimo ginčo, kuris priklauso kitos Susitariančios Valstybės teismo jurisdikcijai, sprendimas.
- 16 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šia priemone, kurios paskyrimui pagal atitinkamos Susitariančios Valstybės teisės aktus netaikoma jokia ypatinga sąlyga, siekiama suteikti pareiškėjui galimybę įvertinti galimo ieškinio tinkamumą, nustatyti tokio ieškinio pagrindą ir įvertinti pagrindų, kuriais jame gali būti remiamasi, tinkamumą.
- 17 Nesant jokio kito pagrindo nei pareiškėjo suinteresuotumas įvertinti pagrindinio ieškinio tinkamumą, konstatuotina, kad pagrindinėje byloje prašoma taikyti priemonė neatitinka Konvencijos 24 straipsniu siekiamo tikslo, nurodyto šio sprendimo 12 ir 13 punktuose.

- 18 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad šios priemonės paskyrimas galėtų būti lengvai panaudotas parengtinio tyrimo stadijoje tam, kad būtų išvengta Konvencijos 2 ir 5–18 straipsniuose nustatytų jurisdikcijos taisyklių taikymo.
- 19 Teisinio saugumo principas, kuris yra vienas iš Konvencijos tikslų, konkrečiai reikalauja, kad nuo Konvencijos 2 straipsnyje numatyto bendrojo principo nukrypstančios jurisdikcijos taisyklės, pavyzdžiui, numatytosios jos 24 straipsnyje, būtų aiškinamos taip, kad pakankamai informuotas atsakovas galėtų pagrįstai numatyti, kokiame kitame ne gyvenamosios vietos valstybės teisme jam galėtų tekti ginti savo interesus (šiuo klausimu žr. 1999 m. rugsėjo 28 d. Sprendimo *GIE Groupe Concorde ir kt.*, C-440/97, Rink. p. I-6307, 23 ir 24 punktus; 2002 m. vasario 19 d. Sprendimo *Besix*, C-256/00, Rink. p. I-1699, 24 punktą ir 2005 m. kovo 1 d. Sprendimo *Owusu*, C-281/02, Rink. p. I-1383, 38–40 punktus).
- 20 Pagrindinėje byloje nagrinėjamos priemonės paskyrimas taip pat gali sukelti jurisdikcijos tam pačiam teisiniam santykiui pagrindų daugetą, kuris prieštarauja Konvencijos tikslams (1997 m. kovo 20 d. Sprendimo *Farrell*, C-295/95, Rink. p. I-1683, 13 punktas).
- 21 Nors šio sprendimo 18 ir 20 punktuose apibūdintos pasekmės yra būdingos Konvencijos 24 straipsnio taikymui, jos pateisinamos tik tiek, kiek prašoma taikyti priemonę atitinka šio straipsnio tikslą.

- 22 Kaip konstatuota šio sprendimo 17 punkte, to nėra pagrindinėje byloje.
- 23 Be to, prašymas apklausti liudytoją pagrindinės bylos aplinkybėmis gali būti panaudotas kaip priemonė išvengti vienos valstybės narės teismo prašymų atlikti parengtinio tyrimo veiksmą kitoje valstybėje narėje perdavimą ir nagrinėjimą reglamentuojančių taisyklių, nustatančių vienodas garantijas ir pasekmes visiems bylos dalyviams, taikymo (žr. 2001 m. gegužės 28 d. Reglamentą (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose (OL L 174, p. 1)).
- 24 Šių motyvų pakanka tam, kad priemonė, kurios tikslas yra suteikti pareiškėjui galimybę įvertinti galimos bylos laimėjimo ar pralaimėjimo tikimybę, nebūtų laikoma laikina arba apsaugos priemone Konvencijos 24 straipsnio prasme.
- 25 Todėl į užduotus klausimus reikia atsakyti taip: Konvencijos 24 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad sąvoka „laikinosios ir apsaugos priemonės“ neapima nurodymo apklausti liudytoją siekiant suteikti pareiškėjui galimybę įvertinti galimo ieškinio tinkamumą, nustatyti tokio ieškinio pagrindą ir įvertinti pagrindų, kuriais jame gali būti remiamasi, tinkamumą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 26 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas etapų prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, iš dalies pakeistos 1978 m. spalio 9 d. Konvencija dėl Danijos Karalystės, Airijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prisijungimo, 1982 m. spalio 25 d. Konvencija dėl Graikijos Respublikos prisijungimo, 1989 m. gegužės 26 d. Konvencija dėl Ispanijos Karalystės ir Portugalijos Respublikos prisijungimo ir 1996 m. lapkričio 29 d. Konvencija dėl Austrijos Respublikos, Suomijos Respublikos ir Švedijos Karalystės prisijungimo, 24 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad sąvoka „laikinosios ir apsaugos priemonės“ neapima nurodymo apklausti liudytoją siekiant suteikti pareiškėjui galimybę įvertinti galimo ieškinio tinkamumą, nustatyti tokio ieškinio pagrindą ir įvertinti pagrindų, kuriais jame gali būti remiamasi, tinkamumą.

Parašai.